

УДК 371.72/378.047:33(043.3).355

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

Пантелєєв К.В., викладач
кафедри особистої безпеки
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

У статті розкриваються актуальні питання культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників. Визначено зміст поняття «формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників». Спроєктовано модель формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників. У моделі виокремлено організаційний, освітній та результативно-аналітичний блоки. Кожний блок насичений відповідним змістом. Результати організаційного блоку показали необхідність розроблення методики дослідження. Завдяки освітньому блоку було виокремлено педагогічні умови формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників. Результативно-аналітичний блок відобразив компоненти культури здоров'язбереження, сформованість яких встановлювали за відповідними критеріями, показниками. Цей блок дав змогу визначити, порівняти та показати взаємозв'язок між рівнями сформованості культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників.

Ключові слова: культура, здоров'я, майбутні офіцери-прикордонники, моделювання, модель, формування культури здоров'язбереження.

В статті раскрываются актуальные вопросы культуры сохранения здоровья будущих офицеров-пограничников. Определено содержание понятия «формирование культуры сохранения здоровья будущих офицеров-пограничников». Спроектирована модель формирования культуры сохранения здоровья будущих офицеров-пограничников. В модели выделены организационный, образовательный и результативно-аналитический блоки. Каждый блок насыщен соответствующим содержанием. Результаты организационного блока показали необходимость разработки методики исследования. Благодаря образовательному блоку были выделены педагогические условия формирования культуры сохранения здоровья будущих офицеров-пограничников. Результативно-аналитический блок отразил компоненты культуры сохранения здоровья, сформованность которых устанавливали по соответствующим критериям, показателям. Этот блок позволил определить, сравнить и показать взаимосвязь между уровнями сформованности культуры сохранения здоровья будущих офицеров-пограничников.

Ключевые слова: культура, здоровье, будущие офицеры-пограничники, моделирование, модель, формирование культуры сохранения здоровья.

Panteleev K.V. MODEL FOR FORMING THE CULTURE OF PRESERVING THE HEALTH OF FUTURE OFFICERS BORDER

The article reveals topical issues of the culture of health preservation of future officers-border guards. The content of the concept "formation of a culture of preserving the health of future officers-border guards" is defined. The model of formation of culture of preservation of health of the future officers-frontier guards is designed. In the model, organizational, educational and performance-analytical blocks are singled out. Each block is saturated with appropriate content. The results of the organizational unit showed the need to develop a research methodology. Thanks to the educational block, the pedagogical conditions for the formation of a culture of preserving the health of future border officers were singled out. The results-analytical unit reflected the components of the culture of health preservation, the formation of which was established according to the relevant criteria and indicators. This block made it possible to identify, compare and show the relationship between the levels of the formation of a culture of preserving the health of future border officers.

Key words: culture, health, future border officers, modeling, model, formation of the culture of preservation of health.

Постановка проблеми. Сучасне освітнє середовище зорієнтоване на здоровий спосіб життя. Культура здорового способу життя зумовлена такими пріоритетними потребами, як збереження здоров'я; існування чималої кількості загроз стану здоров'я; сучасна соціально-політична ситуація.

Правоохоронні органи України перебувають у стані трансформації, ефективність якої залежить від багатьох факторів. Переважна більшість відповідних факторів повинна забезпечити високий рівень сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців. Стратегія реформування прикордонного відомства України покли-

кана сформуванню компетентного фахівця з надійними соціальними орієнтирами, здатністю адекватно долати виклики та небезпеки сучасного соціального життя, а також залишатися фізично та психічно здоровим.

Критерієм, що визначає специфіку діяльності прикордонного відомства країни, є здоров'я його персоналу. Проблеми, що пов'язані зі здоров'ям українських прикордонників, на сьогодні не відображені у фундаментальних наукових працях. Узагальнений аналіз наукової літератури щодо проблеми формування культури здоров'язбереження свідчить про існування наукових доробок педагогів, психологів, філософів, культурологів, соціологів, медиків та генетиків.

Проблема сприяння здоровому способу життя відображена у низці спеціальних документів, що приймалися під час міжнародних конференцій із проблем пропаганди здорового способу життя [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Узагальнений аналіз наукової педагогічної літератури свідчить про актуалізацію досліджень, пов'язаних із проблемою ефективних методів збереження здоров'я людини. Загальноновизнаним стає твердження про те, що потреба в здоров'ї повинна перетворюватися в культурну потребу та стати нормою життя особистості.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз моделі формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вирішення проблеми формування культури здоров'язбереження у процесі професійної підготовки передбачає створення умов для майбутніх фахівців щодо усвідомлення значення здоров'я для повноцінного професійного та повсякденного життя та орієнтації на збереження здоров'я.

Формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників є складником їх загальної культури та професійної компетентності.

Поняття культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників тісно пов'язане з поняттям їх здорового способу життя. У представленому дослідженні здоровим способом життя майбутнього офіцера-прикордонника є поєднання способів та форм його життєдіяльності, що забезпечують збереження та зміцнення здоров'я.

Формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників містить такі домінуючі компоненти, як дотримання правил гігієни; рівень якості та безпеки освітніх умов, дозвілля та побуту; рівень рухової активності; безпечність інти-

мною життя; раціональне здорове харчування; рефлексія курсантами важливості здорового способу життя; рівень знань зі збереження здоров'я.

З метою формування високого рівня культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників ми звернулися до методу моделювання, щоби спроектувати модель формування зазначеної культури.

Сучасні педагогічні наукові дослідження приділяють велику увагу такому інноваційному способу відображення педагогічних процесів та явищ, як моделювання. Моделювання покликане замінити реальні об'єкти (процеси, явища тощо) з метою визначення їх структурних, змістових, процесуальних та концептуальних характеристик [4; 5].

Як свідчить аналіз наукової літератури, чимало вчених присвятили свою увагу проблемі педагогічного моделювання: А. Дахін [2] – сутність та зміст педагогічного моделювання; В. Коренчук [3] – метод моделювання у підготовці майбутніх фахівців; В. Міхеєв [4] – педагогічне моделювання та теорія вимірювання.

Загалом, як свідчать наукові джерела, моделювання є методом педагогічного дослідження, що відтворює характеристики та особливості певного об'єкта на іншому, дає можливість отримати практичні результати та врахувати сформульовану мету дослідження.

Вчений В. Міхеєв [4] виокремлював такі аспекти моделювання, як методологічний (оцінка зв'язків між елементами на різних рівнях); пізнавальний (пізнання педагогічного явища чи процесу); психологічний (виявлення психолого-педагогічних закономірностей між елементами моделі).

У запропонованому дослідженні проблеми формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників моделювання дає можливість охопити процес формування відповідної культури, що є його ключовою перевагою порівняно з іншими методами дослідження.

Уточненням, розкриттям та розширенням змісту поняття «модель» займалося чимало вчених, серед яких – вітчизняні (Ю. Бабанський [1], Г. Суходольський [5] та ін.).

Варто зауважити, що поширеними є такі суттєві ознаки змісту поняття «модель», як:

- ідеальний об'єкт вивчення;
- основа системного дослідження;
- предмет емпіричного пізнання;
- засіб пізнання об'єкта;

З метою проектування моделі дослідникам необхідно враховувати такі вимоги, як формулювання мети та цілей моделювання;

обрання різновиду моделювання (пізнавальне/прагматичне); наявність матеріальних витрат тощо.

Модель формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників є прагматичною, оскільки дає можливість регулювати практичну діяльність, призначена для реалізації практичних цілей та є зразком для здійснення процесу формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників.

Таким чином, на основі узагальнення наукових підходів до моделювання нами спроектовано модель формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі фахової підготовки, у якій поєднано мету і три блоки (організаційний, освітній та результативно-аналітичний).

Розглянемо детально складники моделі формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників.

Мета моделі – формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників.

Організаційний блок моделі передбачає вхідне діагностування стану сформованості культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників.

Організаційний блок пов'язаний з освітнім блоком.

Освітній блок моделі передбачає реалізацію виокремлених педагогічних умов формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників, таких як:

- формування ціннісного ставлення майбутніх офіцерів-прикордонників до здоров'я у процесі фахової підготовки;
- збагачення досвіду культурно-оздоровчої діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників засобами фізичної культури;
- застосування комплексу здоров'язберігаючих технологій в освітньому процесі;
- забезпечення рефлексивної функції культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі фахової підготовки.

Освітній блок пов'язаний із результативно-аналітичним блоком.

Результативно-аналітичний блок.

Вищезазначені педагогічні умови співвідносяться з основними компонентами культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників, такими як:

- *знаннявий* – являє собою сформовану систему знань щодо закономірностей збереження та розвитку здоров'я та прагнення до самоосвіти у питаннях здоров'язбереження;
- *мотиваційно-ціннісний* – являє собою систему цінностей особистості офіцера-

прикордонника (провідна цінність – збереження здоров'я);

– *операційно-технологічний* – являє собою систему умінь щодо здоров'язбереження та сформовану готовність щодо реалізації здоров'язберігаючих моделей життя;

– *рефлексивний* – усвідомленість майбутніми офіцерами-прикордонниками значення культури здоров'язбереження у повсякденному житті та професійній діяльності.

Виокремлення основних компонентів у структурі культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників дало можливість спроектувати систему моніторингу її сформованості – критерії, показники та рівні:

– *мотиваційний* (характеризує ієрархію цінностей особистості, ставлення майбутніх офіцерів-прикордонників до здоров'язбереження, його вплив на життєві плани і професійну орієнтацію; задоволеність від діяльності, спрямованої на збереження і зміцнення здоров'я; мотивацію курсантів до збереження власного здоров'я та вияв здоров'язберігального світогляду як однієї із центральних ціннісних орієнтацій майбутнього фахівця);

– *когнітивний* (характеризується сукупністю знань і уявлень у галузі здоров'язбереження у соціальному, духовному, психічному і фізичному аспектах, що дає змогу майбутньому фахівцеві розробляти і постійно вдосконалювати власну оздоровчу діяльність і програму здоров'язбереження, глибиною і системністю знань у сфері здоров'язбереження);

– *діяльнісний* (визначає активність в оволодінні досвідом використання загальних і прикладних знань щодо збереження і зміцнення здоров'я, відображає рівень їх фізичної активності, володіння вміннями і навичками здорового способу життя);

– *рефлексивний* (характеризує здатність майбутніх офіцерів-прикордонників адекватно оцінювати результати здорового способу життя і коригувати на цій основі свою поведінку, здатність курсантів до саморегуляції фізичного і психологічного стану, саморозвитку, самоаналізу).

Встановлено три рівні сформованості культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників – низький, середній і високий.

Останнім елементом є результат: сформованість культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників.

Результати організаційного блоку показали необхідність розроблення методики дослідження. Завдяки освітньому блоку

було виокремлено педагогічні умови формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників. Результативно-аналітичний блок відобразив компоненти культури здоров'язбереження, сформованість яких встановлювали за відповідними критеріями, показниками. Цей блок дав змогу визначити, порівняти та показати взаємозв'язок між рівнями сформованості культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників.

Усі блоки та елементи моделі формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників є взаємопов'язаними і відображають комплексну реалізацію сформульованих педагогічних умов формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, метод педагогічного моделювання застосовують для вирішення широкого спектру завдань. У представленому дослідженні модель формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників дала змогу унаочнити процес формування відповідної культури, внести відповідні корективи та досягти ключової мети.

Перспективами подальших розвідок у цьому напрямі є розроблення експериментальних методик щодо формування культури здоров'язбереження; удосконалення діагностичних методик та технологій, спрямованих на виявлення рівнів сформованості культури здоров'язбереження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабанский Ю.К. Интенсификация процесса обучения / Ю.К. Бабанский. – М. : Знание, 1987. – 80 с.
2. Дахин А.Н. Педагогическое моделирование : монография / А.Н. Дахин ; науч. ред. А.Ж. Жафяров. – Новосибирск : НИПК и ПРО, 2005. – 232 с.
3. Корнещук В.В. Моделирование в системе подготовки професійно надійного спеціаліста: теоретичний аспект / В.В. Корнещук // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: [науково-теоретичний збірник]. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – Вип. 14. – 354 с.
4. Михеев В.И. Моделирование и методы теории измерений в педагогике / В.И. Михеев. – 3-е изд., стереотип. – М. : КомКнига, 2006. – 200 с.
5. Суходольский Г.В. Структурно-алгоритмический анализ и синтез деятельности / Г.В. Суходольский. – Л. : ЛГУ, 1976. – 172 с.